

24 листопада – День пам'яті жертв голодомору

Вогник пам'яті на підвіконні

Олександр ТРОХИМЕНКО

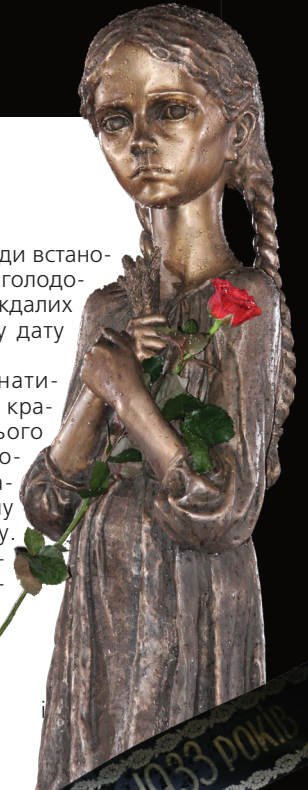
У ХХ столітті народ України тричі пережив періоди великого голоду: у 20-х, 30-х і 40-х роках. Проте Голодомор 1932–1933 років був наймасовіший, найжорстокіший, найтяжчий із них. Здійснена радянською владою тотальна конфіскація врожаю зернових та інших продуктів харчування в селян призвела в ті трагічні часи до багатомільйонних втрат населення в сільській місцевості на території УСРР (таку назву тоді мала республіка, яку пізніше називали житницею країни). Тривалий час факти про той період, включаючи дані перепису населення, були засекречені. Комуністичний режим сподівався, що правда про Голодомор ніколи не буде оприлюднена й тому забудеться, зітреться з народною пам'яті. Але зі здобуттям Україною незалежності розпочалися відродження національної свідомості, відтворення реальної історії України, зокрема однієї з її найдраматичніших сторінок – Голодомору 1932–1933 років.

Щороку в четверту суботу листопада проводяться поминальні заходи. Дня пам'яті жертв голодоморів, запровадженого указом Президента України від 26 листопада 1998 року. У квітні 2010 року ПАРЄ ухвалила постанову, в

якій привітала рішення української влади встановити національний День пам'яті жертв голодоморів, і закликала владу інших постраждалих країн встановити аналогічну пам'ятну дату для вшанування пам'яті жертв режиму.

Цьогоріч 24 листопада їх поминатимуть в Україні й понад трьох десятках країн. Це свідчення того, що українці всього світу незалежно від політичних уподобань, релігійної належності та громадянства об'єдналися, щоб віддати шану пам'яті мільйонів загиблих від голоду. Традиційно о 16-й годині розпочнеться загальнонаціональна хвилина мовчання. А також акція «Запали свічку пам'яті». Увечері в мільйонах українських осель горітимуть свічки. Ці вогники є і символом нетлінної пам'яті, і знаком скорботи, світлом очищення, і провісником єднання...

Фото Миколи БІЛОКОПИТОВА.

1932-1933 роки

Увічнені Козацьким хрестом із уральського граніту

75 років тому в урочищі Сандармох було розстріляно 163 представників української інтелігенції

Сталося це впродовж 27 жовтня, а також 1–4 листопада 1937 року. Тоді попрощалися з життям 1111 соловецьких в'язнів. Усіх приречених, руки яких були зв'язані за спиною, поставили на коліна. Кожного пострілом у потилицю вбивав особисто капітан держбезпеки Михайло Матвеев.

– Тоді загинули представники шістдесяти національностей, – розповідає відомий письменник, заступник голови Київського товариства політв'язнів та жертв репресій Гриць ГАЙОВИЙ.

– Серед них – 163 українці: державні та громадські діячі, священники, письменники, актори, художники... Наших земляків у лісовому урочищі Сандармох Медвежогірського району Карелії увічнено монументальним восьмитонним Козацьким хрестом, виготовленим за проектом Назара Білика та Миколи Малишка з монолітного світло-сірого уральського граніту. Біля того хреста я згадував імена колишнього міністра освіти УНР Антона Крушельницького та його синів Богдана й Остапа, професора історії Володимира Чеховського, поета Миколу Зерова, прозаїка Валер'яна Підмогильного... Намагався не забути нікого, навіть Андрія Баб'юка – знаного під псевдонімом Мирослав Ірчан. Цей талановитий письменник із села П'ядики Коломийського району нинішньої Івано-Франківської області брав активну участь у боях за радянську владу в Україні, був членом Комуністичної партії з 1920 року. Автор понад п'ятдесяті книжок не раз і не двічі запрягався у вірності Москві, та все одно не уник так званого караючого меча.

Невільників доправляли на острови колишнім монастирським пароплавам «Соловецкий», перейменованим на «Глеб Бокий», а також баржею «Клара Цеткин» і криголамом «Нева». Після прибуття ув'язнені потрапляли до карантинної роти. Тримали їх кілька місяців на суворому режимі в камерах Зосимо-Саватіївського собору, відтак змушували каторжно працювати. Чинилося це щоденне знушення під таким єзуїтським гаслом: «Железної рукою загоним человечество к счастью!». Загалом Соловки за радянських часів «перемололи» близько ста тисяч осіб. Серед них було дуже багато тих, кого позначали аббревіатурою ХЛАМ. Розшифровується вона так: художники, літератори, актори, музиканти.

Нині біля входу на меморіальне кладовище височіє гранітна брила з написом на барельєфі: «Здесь, в урочище Сандармох, на месте массовых расстрелов...». Епітафія завершується закликом: «Помните о нас, люди! Не убивайте друг друга!».

Микола ЯСЕНЬ.

